ISSN: 2008-8000

Academic Bullying: A Systematic Review Based on Internationally Indexed Studies

Article Type: Research

Fahimeh Hamdi ❋

Corresponding Author:
Ph.D. Student in Higher Education Management, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.E-mail:fahimeh71hamdi@gmail.com / fahime_hamdi97@atu.ac.ir

Mohammad saeed Zokaei

Full Professor, Cultural Studies Dept., Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
E-mail: zokaei@atu.ac.ir

Abbas Abbaspour

Full Professor, Educational management and planning Dept., Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
E-mail: abbaspour@atu.ac.ir

Ali khorsandi Taskoh

Associate Professor, Educational management and planning Dept., Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.
E-mail: ali.khorsandi@atu.ac.ir

Abstract

Objective: This study aims to identify the main thematic clusters and key players in the field of academic bullying research, reveal the current state of knowledge, and suggest potential avenues for future studies.

Method: This systematic study relied on the Web of Science (WoS) and Scopus citation databases. By examining the bibliometric information of 266 identified studies published between 2001 and 2024, a bibliometric approach (descriptive-analytical) was employed. Utilizing the analytical-visual tools VOS Viewer and Excel, the study investigated publication trends; leading and influential researchers, countries, and studies; and identified the thematic clusters within this research area.

Findings: Analysis of publication trends from 2001-2024 indicated exponential growth in published studies starting from 2008, reaching peaks in 2021 and 2024. Regarding literature development, the findings identified the United States as the most influential country, Merlin Campbell as the most influential author, and the study by Dilmac as the most influential publication to date. Furthermore, keyword analysis resulted in the identification of three main thematic clusters: (1) Academic bullying and the workplace, (2) Cyberbullying, and (3) Victimization.

Conclusion: Over the past decade, researcher attention towards bullying in universities has been growing, yet it remains recognized globally as a relatively new and emerging topic. Given the negative consequences of bullying on university structure and relationships, it is imperative for educational policymakers and academic stakeholders to increase focus on its management and prevention. The findings of this study can serve as a valuable guide for Iranian researchers and policy analysts, enabling them to analyze and investigate this destructive phenomenon within the Iranian university system by referencing and utilizing the studies highlighted herein.

Keywords: Academic Bullying, Bibliometrics, Systematic Review, VOSviewer

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

قلدری دانشگاهی: مروری سیستماتیک مبتنی بر مطالعات نمایه شده بین‌المللی[۱]

نوع مقاله: پژوهشی

فهیمه حمدی ✱
نویسنده مسئول؛ دانشجوی دکتری رشته مدیریت آموزش عالی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: fahimeh71hamdi@gmail.com/ fahime_hamdi97@atu.ac.ir

محمد سعید ذکایی
استاد گروه مطالعات فرهنگی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: zokaei@atu.ac.ir

عباس عباس پور
استاد گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: abbaspour@atu.ac.ir

علی خورسندی طاسکوه
دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: ali.khorsandi@atu.ac.ir

چکیده

هدف: این مطالعه باهدف شناسایی خوشه‌های موضوعی اصلی و بازیگران کلیدی؛ وضعیت دانش فعلی حوزه مطالعاتی قلدری دانشگاهی و میسرهای پیشنهادی مطالعاتی برای آینده را، نمایان می‌سازد.

روش پژوهش: این مطالعه سیستماتیک با تکیه‌بر پایگاه‌های استنادی علمی(Web of Science (WoS و Scopus با بررسی اطلاعات کتاب‌سنجی ۲٦٦ مطالعه شناسایی‌شده از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۲٤، با استفاده از رویکرد کتاب‌سنجی (توصیفی – تحلیلی) و بهره‌گیری از ابزار تحلیلی – بصری نرم‌افزار VOS Viewer و اکسل، به بررسی روند انتشار مطالعات؛ محققان، کشورها و مطالعات پیشرو و تأثیرگذار؛ و شناسایی خوشه‌های موضوعی این زمینه مطالعاتی می‌پردازد.

یافته‌ها: تجزیه‌وتحلیل روند انتشار مطالعات که از سال ۲۰۰۱–۲۰۲٤ در نظر گرفته شد، نشان داد که مطالعات منتشرشده در این حوزه از سال ۲۰۰۸ به بعد روند تصاعدی داشته و در سال ۲۰۲۱ و ۲۰۲٤ به اوج خود رسیده است. طبق یافته‌ها، تاکنون ازنظر توسعه ادبیات این حوزه، در بین کشورها، ایالات‌متحده آمریکا؛ و در بین نویسندگان، مرلین کمپبل؛ و در بین مطالعات، مطالعه دیلماک، به‌عنوان تأثیرگذارترین موارد؛ و بر اساس تجزیه‌وتحلیل کلیدواژه‌ها، درنهایت، سه خوشه موضوعی، (۱) قلدری دانشگاهی و محل کار، (۲) قلدری سایبری، و (۳) قربانی شدن، شناسایی شدند.

نتیجه‌گیری: در دهه اخیر، توجه محققان به قلدری در دانشگاه روبه‌رشد بوده است، اما همچنان به‌عنوان موضوعی جدید و نوظهور در سطح جهانی شناخته می‌شود. باتوجه‌به پیامدهای منفی قلدری بر ساختار دانشگاه و روابط آن، ضرورت دارد که سیاست‌گذاران آموزشی و کنشگران دانشگاهی به مدیریت و پیشگیری از آن توجه بیشتری داشته باشند. مطالعه یافته‌های این مقاله، می‌تواند راهنمای مفیدی برای محققان و سیاست‌پژوهان ایرانی باشد تا با مراجعه و بهره‌گیری از مطالعات معرفی‌شده آن، این پدیده مخرب را، در نظام دانشگاهی ایران تحلیل و بررسی کنند.

واژه‌های کلیدی: قلدری دانشگاهی، کتاب‌سنجی، مرور سیستماتیک، VOSviewer

۱.این مقاله مستخرج از رساله دکتری تخصصی نویسنده اول در دانشگاه علامه طباطبائی است. اساتید راهنما، دکتر محمد سعید ذکایی و دکتر عباس عباس پور؛ و مشاور، دکتر علی خورسندی طاسکوه می باشد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

مقدمه و بیان مسئله

اصطلاح "قلدری" از فعل "to bully" به معنای ترساندن و تهدید ناشی می‌شود و به‌عنوان نوعی خشونت علیه فردی ضعیف‌تر که در موقعیت نامناسبی قرار دارد، به‌صورت تکراری یا مزمن توصیف می‌شود (گادله[1] و همکاران، ۲۰۱۹). این پدیده به سه مؤلفه اصلی توجه دارد: (الف) فرد قربانی در معرض رفتارهای تهاجمی یا آسیب عمدی قرار می‌گیرد، (ب) این آسیب به شکل مکرر اتفاق می‌افتد، و (ج) قربانی به دلیل عدم تقارن قدرت، احساس درماندگی را تجربه می‌کند (اولوئوس[2]، ۱۹۹۳؛ فوک[3] و همکاران، ۲۰۱٤؛ به نقل از پرهولا[4] و همکاران، ۲۰۱۹).ا از لحاظ تاریخی، قلدری ابتدا برای توصیف رفتارهای عمدی، تکراری و مضر دانش‌آموزان مدارس دولتی نسبت به همسالانشان استفاده می‌شد (اولوئوس، ۱۹۷۸). بااین‌حال، قلدری به‌عنوان یک موضوع جهانی می‌تواند علیه هر فردی و در هر مکانی، بدون توجه به حرفه یا سن، اتفاق بیفتد (میساوا[5]، ۲۰۱۵؛ اور رحمان[6] و همکاران، ۲۰۱۵؛ کیائو[7]، ۲۰۱۸). بنابراین، این اصطلاح ممکن است در زمینه‌های مختلف، از جمله محل کار، به کار رود.

قلدری در محل کار، برای اولین بار توسط هاینز لیمان[8] (۱۹۹۰)، نویسنده مشهور جهانی از سوئد که بخش بزرگی از مطالعات خود را به درک پیچیده قلدری در اوایل دهه ۱۹۸۰ اختصاص داد، معرفی شد. تفسیر اصلی لیمان از این پدیده، موبینگ[9] نامیده می‌شود. کارهایی که او انجام داد توجه دانشمندان دیگری را به خود جلب کرد که منجر به معرفی پرخاشگری در محیط کار مانند قلدری و موبینگ شد که اصطلاح مورد تأکید قلدری، بیشتر از مطالعات آندریا آدامز[10] (۱۹۹۲) نشأت گرفته است. آدامز از پخش رادیویی به‌عنوان بستری برای آگاهی‌بخشی به پدیده قلدری در بریتانیا استفاده کرد. این آگاهی، توجه کشورهای دیگری مانند استرالیا، نیوزلند، آفریقای جنوبی، اتحادیه اروپا و ژاپن را افزایش داد (راینر[11]، ۱۹۹۷؛ زاپف[12] و همکاران، ۲۰۰۳). به گفته نامی[13] (۲۰۰۳)، قلدری و موبینگ دوکلمه‌ای هستند که به‌جای هم استفاده می‌شوند، اما این مورد به موقعیت جغرافیایی تعریف و تلفظ آن دو بستگی دارد. به‌عنوان نمونه، اصطلاح قلدری در ایالات‌متحده بیشتر استفاده می‌شود و اصطلاح موبینگ در برخی از مناطق جهان (به‌عنوان نمونه، اسکاندیناوی) مناسب‌تراست و از طرفی، هر دو اصطلاح در اشاره به سوءاستفاده و

[1] .Gadelha
[2] .Olweus
[3] .Volk
[4] .Pörhölä
[5] .Misawa
[6] .Ur Rehman
[7] .Qiao
[8] .Heinz Leymann
[9] .Mobbing
[10] .Andrea Adams
[11] .Rayner
[12] .Zapf
[13] .Namie

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.2008000.1403.16.3.6.5]

تحقیر یک هدف، برابر هستند (اسپری[1]، ۲۰۰۹). به‌طورکلی می‌شود، قلدری در محل کار را این‌چنین تعریف کرد که به وضعیتی اشاره دارد که در آن یک کارمند به طور مداوم در معرض رفتارهای منفی و تهاجمی از سوی همکاران، مافوق‌ها یا زیرمجموعه‌ها قرار می‌گیرد. این رفتارها می‌تواند شامل تحقیر، سوءاستفاده کلامی، تهدید و غیره باشد. مهمترین ویژگی این نوع رفتار، تداوم و تکرار آن‌هاست که می‌تواند آسیب‌های جدی به سلامت روان فرد وارد کند (اینارسن[2] و همکاران، ۲۰۰۹). درحالی‌که قلدری در محیط‌های مختلف رخ می‌دهد، انتقال این درک عمومی از قلدری به محیط منحصربه‌فرد دانشگاهی نیازمند توجه به ویژگی‌های خاص این بستر است. مؤسسات آموزش عالی صرفاً محیط کار یا تحصیل عادی نیستند؛ آن‌ها با ساختارهای قدرت سلسله‌مراتبیِ بسیار مشخص و غالباً سخت‌گیرانه (از ریاست و معاونان گرفته تا اساتید با مراتب مختلف، مدرسان، دستیاران آموزشی و دانشجویان) شناخته می‌شوند. از سوی دیگر، ویژگی‌های سازمانی و کاری این محیط می‌تواند رفتارهای بین‌فردی خصمانه را افزایش دهد (نیومن و بارون، ۲۰۰۳؛ دلوکا و توال، ۲۰۰۸؛ به نقل از کیشلی و نیومن[3]، ۲۰۱۰)، و از این جهت، ممکن است کارکردهای اصلی دانشگاه (آموزش، پژوهش و خدمات) را تحت‌تأثیرقرار دهد و ضرورت بررسی قلدری در بافت دانشگاه را دو چندان می کند. به گفته گومز – گالان[4] و همکاران (۲۰۲۱)، پیامدهای قلدری در حال حاضر فراتر از حوزه‌های شخصی شده و به محیط‌های خانواده و کار در بزرگسالی گسترش یافته است و بررسی قلدری به طور سنتی در مقاطع تحصیلی اجباری (مدارس) و محل کار مورد مطالعه قرار گرفته است، ولی در حال حاضر این پدیده در بافت دانشگاهی، تا حدودی در حال رسیدگی است. باتوجه‌به تاریخچه مطالعات قلدری در مدارس و محل کار، سؤالی که مطرح می‌شود این است که آغاز مطالعات قلدری در بافت دانشگاه، از چه زمانی است و این موضوعات در چه محورهایی بررسی شده‌اند؟

یکی از راه‌های کسب اطلاعات از آنچه تا کنون بررسی شده است، مطالعات مروری در زمینه مورد نظر است که در صورت وجود بدان ها مراجعه می‌شود. در این زمینه، محققان تاکنون چندین مطالعه مروری را در حوزه قلدری دانشگاهی با ابعاد متفاوت، بررسی و ارائه داده‌اند. برای مثال، هاجینز[5] و همکاران (۲۰۲٤) در تحقیق خود با عنوان «قلدری و آزار و اذیت محل کار در مؤسسات آموزش عالی» قلدری در محیط کار را به‌عنوان نوعی تعامل منفی تعریف کرده و به بررسی ویژگی‌ها و حجم تحقیقات مرتبط به این موضوع از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۲۳ پرداخته‌اند. این تحقیق همچنین به تأثیر مدل‌های حکمرانی نئولیبرالی و پیچیدگی‌های روابط قدرت در آموزش عالی اشاره کرده و اولویت‌های تحقیقاتی آینده را مشخص می‌کند. در مطالعه مروری دیگر، عبدالرحمن[6] و همکاران (۲۰۲۳) بر روی قلدری سایبری در میان دانشجویان،

[1] .Sperry
[2] .Einarsen
[3] .Keashly & Neuman
[4] .Gómez-Galán
[5] .Hodgins
[6] .Abdul Rahman

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن را بررسی کرده و پیشنهاد می‌کنند که نظریه رفتار برنامه‌ریزی‌شده برای تحلیل این عوامل به کار گرفته شود، درحالی‌که شیخ[1] و همکاران (۲۰۲۰) بر افزایش خطرات قلدری سایبری به دلیل دسترسی بیشتر به اینترنت و رسانه‌های اجتماعی تأکید می‌کنند.

پروست و هانت[2] (۲۰۱۸) با تمرکز بر اعضای هیئت‌علمی، به بررسی ادبیات قلدری و موبینگ در دانشگاه پرداخته و عواقب روانی و جسمی ناشی از این پدیده را بررسی می‌کنند. لوند و راس[3] (۲۰۱۷) نیز به شیوع قلدری در میان دانشجویان اشاره دارند و گزارش می‌دهند که ۲۰ تا ۲۵ درصد از دانشجویان قربانی قلدری غیرسایبری و ۱۰ تا ۱۵ درصد قربانی قلدری سایبری هستند. همچنین، واتس[4] و همکاران (۲۰۱۷) در یک مرور ادبیات، به تأثیر فناوری بر شیوع قلدری سایبری پرداخته و پیشنهاد می‌کنند که تحقیقات آینده به بررسی اثرات برنامه‌های آموزشی بر کاهش این پدیده بپردازند

علی‌رغم پژوهش‌های پیرامون قلدری دانشگاهی و وجود مرورهای روایی و سیستماتیک کیفی پیشین، نشان می‌دهد که اطلاعاتی درباره روند انتشار، خوشه‌های موضوعی، کشورها، نویسندگان و مطالعات برجسته حوزه قلدری دانشگاهی موجود نیست و یک شکاف دانشی مهم در خصوص درک جامع از ساختار فکری، روندهای تکاملی و نقشه کلی این حوزه پژوهشی در سطح بین‌المللی همچنان پابرجاست. به طور مشخص، فقدان یک مطالعه مرور سیستماتیک جامع که از قدرت تحلیل‌های کتاب‌سنجی مبتنی بر پایگاه‌های استنادی معتبر جهانی بهره گیرد، به‌وضوح احساس می‌شود. چنین تحلیلی برای ترسیم عینی ساختار موضوعی، تشخیص نویسندگان، مطالعات و کشورهای تأثیرگذار ضروری است؛ امری که فراتر از توانایی مرورهای کیفی سنتی است .پژوهش حاضر با هدف پر کردن این شکاف طراحی شده است .نوآوری و اهمیت اصلی این مطالعه، در به‌کارگیری پیشگامانه و جامع روش‌شناسی کتاب‌سنجی و ابزارهای مصورسازی علم در حوزه تخصصی قلدری دانشگاهی نهفته است. این رویکرد، ضمن ارائه یک مرور سیستماتیک، اولین نقشه راهِ کمّی و ساختاری از چشم‌انداز پژوهشی جهانی این موضوع را فراهم می‌آورد که می‌تواند راهنمای ارزشمندی برای جهت‌دهی به تحقیقات آتی، شناسایی دقیق‌تر شکاف‌های پژوهشی و کمک به سیاست‌گذاری مبتنی بر شواهد در مؤسسات آموزش عالی باشد. ازاین‌رو، این مطالعه سؤالات اساسی زیر را مدنظر دارد: ۱) روند انتشار بین‌المللی ادبیات این حوزه چیست؟ ۲) کشورها و نویسندگان تأثیرگذار در ادبیات قلدری دانشگاهی کدامند؟ ۳) خوشه‌های موضوعی اصلی کدامند؟

[1] .Shaikh
[2] .Prevost & Hunt
[3] .Lund & Ross
[4] .Watts

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

روش پژوهش

کتاب‌سنجی [1] به‌عنوان یک چارچوب روش‌شناسی ارزشمند برای تجزیه‌وتحلیل روند تحقیق و تشخیص موضوعات نوظهور و برجسته با استفاده از اطلاعات مطالعات ایجاد شده است (یی[2] و همکاران، ۲۰۱۴) و به یک رویکرد رایج در حوزه تجزیه‌وتحلیل سیستماتیک در زمینه‌های مختلف علمی و مهندسی تبدیل شده است (اوت و روسو[3]، ۲۰۰۲). اصطلاح کتاب‌سنجی اولین بار توسط پریچارد[4] در سال ۱۹۶۹ معرفی شد که یک ارزیابی آماری تخصصی از تولیدات علمی با ارائه بینشی متکی بر رویکرد کمی در مورد منابع مطالعاتی است (بنکندورف و زهرر[5]، ۲۰۱۳؛ لونگ[6] و همکاران، ۲۰۱۷). این تجزیه‌وتحلیل که نشان‌دهنده یک رویکرد کمی برای ارزیابی سیستماتیک تحقیقات قبلی است، محققان را قادر می‌سازد تا یک نقشه علمی در یک رشته خاص را فراهم کنند (دینگ و ژانگ[7]،2022) به گفته کوبو[8] و همکاران (۲۰۱۱)، تجزیه‌وتحلیل کتاب‌سنجی اغلب با تکنیک‌های نقشه‌برداری علمی ادغام می‌شوند تا به‌صورت بصری، پویایی ساختاری یک حوزه تحقیقاتی خاص را نشان دهند. روش‌های کتاب‌سنجی به دو گروه تقسیم می‌شوند (بنکندروف و زهرر،۲۰۱۳) که یک گروه تکنیک های ارزیابی نامیده می‌شود و شامل معیارهای بهره‌وری (به‌عنوان‌مثال تعداد مقالات در هر سال، تعداد مقالات به‌ازای هر نویسنده)، معیارهای تأثیر (مانند تعداد کل استنادها، تعداد استنادات در هر دوره معین، تعداد استنادات به‌ازای هر نویسنده) و معیارهای ترکیبی که هم بهره‌وری و هم تأثیر را اندازه‌گیری می‌کنند (بنکندروف و زهرر،۲۰۱۳؛ بنکندروف، ۲۰۰۹؛ هال[9]، ۲۰۱۱) می‌باشد. در این پژوهش از چندین تکنیک ارزیابی (معیارهای بهره‌وری و معیارهای تأثیر) استفاده شده است. دسته دیگر از روش‌های کتاب‌سنجی، تکنیک‌های رابطه‌ای نامیده می‌شود (بنکندروف و زهرر،۲۰۱۳) که شامل هم‌استنادی ، هم‌نویسندگی ، هم‌رویدادی کلمات (در این پژوهش به کار گرفته شده است)، و تحلیل جفت کتاب‌سنجی می‌باشد که از هم‌رویدادی کلمات برای پاسخگویی به این سؤال که ساختارهای مفهومی(موضوعی) این رشته بر اساس تحلیل هم‌رویدادی کلمات چیست؟، استفاده می‌شود (زوپیک و چاتر[10]، ۲۰۱۵).

تحلیل کتاب‌سنجی، داده‌های ثانویه موجود در پایگاه‌های داده دیجیتال را از منظر عینی و کمی ارزیابی می‌کند. بدین ترتیب، می‌تواند یک روند سیستماتیک و شفاف را معرفی کند که قابلیت تکرار دارد و به بهبود اطمینان و کیفیت تحلیل کمک می‌کند (آلبورت مورانت و ریبیرو

[1] .Bibliometric
[2] .Ye
[3] .Otte & Rousseau
[4] .Pritchard
[5] .Benckendorff & Zehrer
[6] .Leung
[7] .Ding & Zhong
[8] .Cobo
[9] .Hall
[10] .Zupic & Čater

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

سوریانو[1]، ۲۰۱٦؛ دینگ و ژانگ، ۲۰۲۲). تجزیه‌وتحلیل کتاب‌سنجی ارائه شده در این مقاله شامل انتخاب داده‌ها از دو پایگاه‌داده استنادی گسترده و ارزیابی جامع برحسب سؤالات پژوهش است. این فرایند توسط تجزیه‌وتحلیل‌های آماری و نقشه های تجسم شبکه[2] پشتیبانی شده است که در ادامه توضیحات بیشتر ارائه می‌شود.

۱) بررسی پایگاه‌داده و جمع‌آوری داده: برای انجام یک پژوهش مروری سیستماتیک در زمینه قلدری دانشگاهی، از پایگاه‌های Web of Science (WoS)و Scopus استفاده شد که مهم‌ترین منابع داده‌های علمی معتبر جهانی هستند. این پایگاه‌ها به پژوهشگران این امکان را می‌دهند که تحلیل‌های مختلفی با استفاده از نرم‌افزارهای کتاب‌سنجی انجام دهند. برای گنجاندن حداکثر مطالعات مرتبط، یک رشته جستجوی گسترده[3] ایجاد شد که در عنوان، چکیده و کلمات کلیدی دو پایگاه بررسی گردید[4]. همچنین، از چک‌لیست پریسما برای اطمینان از کیفیت مطالعات استفاده شد که شامل چهار مرحله شناسایی، غربالگری، واجد شرایط بودن و گنجاندن است (شکل ۱). در جستجوها، ۹۹٦ مطالعه در WoS و ۱۷٦۸ مطالعه در Scopus شناسایی شد. قبل از ورود به مرحله غربالگری، سه فیلتر برای انتخاب مطالعات تعیین گردید: (۱) انتشار از ابتدای زمان تا پایان ۲۰۲٤، (۲) به زبان انگلیسی، و (۳) انواع مختلف اسناد علمی شامل مقالات پژوهشی، مروری، کنفرانسی، مقالات روند، دسترسی زودهنگام و فصول کتاب. در این بازبینی در ابتدای غربالگری تلاش شد تمرکز بر حوزه مطالعاتی قلدری در حوزه های موضوعی مختلف به جز «علوم پزشکی و بهداشت»، «دامپزشکی»، «پرستاری»، «کشاورزی»، «موسیقی» و «علوم ورزشی» با ایجاد فیلترهای موجود در موتورهای جستجو لحاظ شود. در گام بعدی مطالعاتی که فایل متنی آنها در دسترس نبود مستثنی گردید. با بررسی عنوان و چکیده مطالعات، مطالعاتی که به طور مستقیم در مقیاس مدرسه و حوزه های نامرتبط با مقیاس دانشگاهی بود کنار گذاشته شد. در ادامه، مطالعاتی که رویکرد های پژوهشی آن ها، گذشته‌نگر بود و به تجربیات قبل دانشگاهی می پرداخت و همچنین مطالعات مروری و تکراری هر پایگاه حذف گردید. در گام آخر نیز، در مرحله گنجاندن در مرور، مشترکات مطالعات پایگاه Wos از Scopus کاسته شد.

[1] .Albort-Morant & Ribeiro-Soriano
[2] .Network visualization map
[3] .TITLE-ABS-KEY (bullying OR academic_bullying OR mobbing OR bully* OR obbing) AND (higher_educacion OR university* OR college)
[4]. این جستجو در تاریخ ۱ بهمن ماه ۱٤۰۳ شمسی/ ۲۰ ژانویه ۲۰۲۵ انجام شده است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

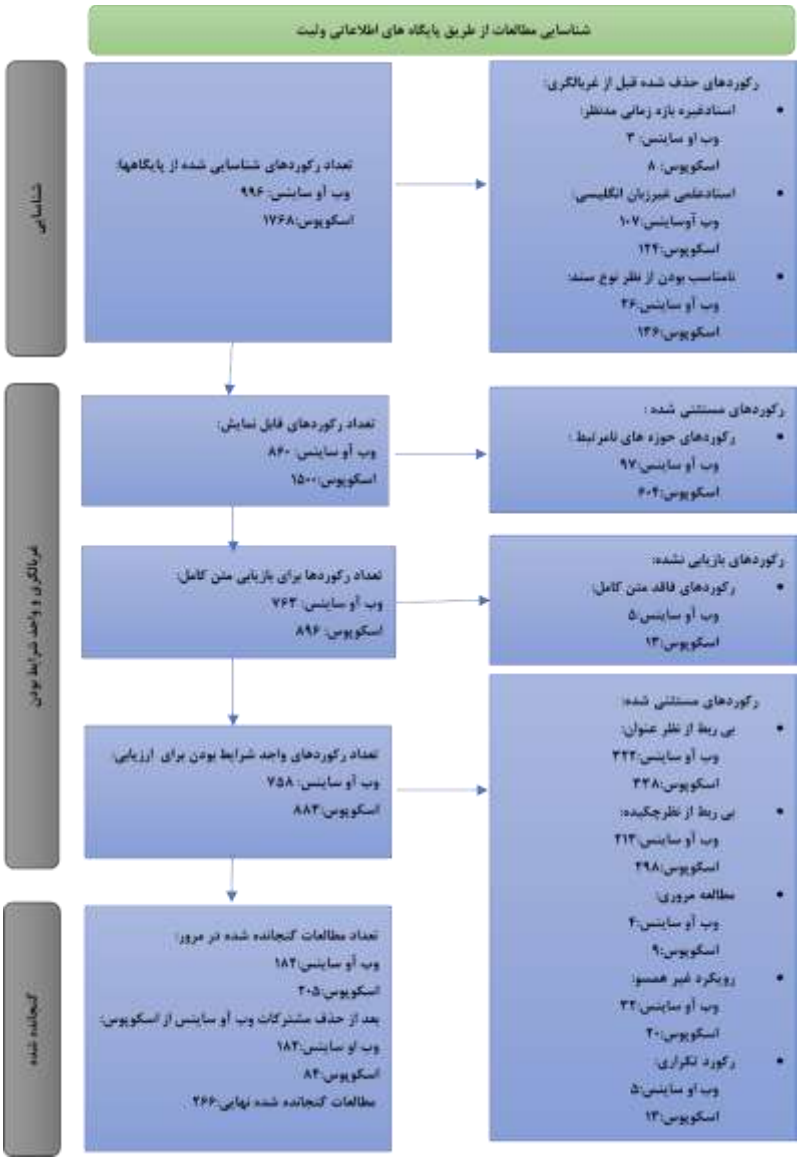

شکل ۱- چارچوب پریسما برای مرور سیستماتیک قلدری دانشگاهی در پایگاه وب آو ساینس و اسکوپوس، منبع: محققان

۲) تحلیل کتاب‌سنجی: این بررسی سیستماتیک از تحلیل کتاب‌سنجی برای ارزیابی پیشرفت‌های موضوع و ردیابی سطح فعلی دانش استفاده می‌کند. تحلیل کتاب‌سنجی، بر خلاف روش‌های مروری مانند متا-آنالیز و مرورهای روایی، قادر است با تجزیه و تحلیل‌های آماری، ادبیات گسترده‌ای را ارزیابی کند (ون اک و والتمن[1]، ۲۰۱۰). برای این منظور، ۲٦٦ مطالعه به‌عنوان داده‌های ورودی دانلود و با نرم‌افزار VOSviewer 1.6.20 تجزیه و تحلیل و نقشه‌برداری علمی انجام شده است. این نرم‌افزار که توسط ون اک و والتمن از دانشگاه لایدن در سال ۲۰۱٤ معرفی شده، برای تسهیل تحلیل‌های کتاب‌سنجی طراحی شده است.

[1] .Van Eck & Waltman

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

در نخستین گام، با استفاده از اطلاعات کتاب‌سنجی، روند انتشار سالانه مطالعات بررسی می‌شود. در گام دوم، با کمک تحلیل استنادی[1] نرم‌افزارVOSviewer ، کشورها، نویسندگان و مطالعات برجسته شناسایی می‌شوند. این تحلیل به تعیین بیشترین مشارکت و تأثیر در حوزه‌های مختلف کمک می‌کند. در گام سوم، خوشه‌های موضوعی با استفاده از تحلیل هم‌رویدادی کلمات[2] بررسی می‌شوند که بر پایه تکرار هم‌رویدادی کلیدواژه‌ها انجام می‌گیرد و ارتباط بین آن‌ها را مصورسازی می‌کند. کلمات کلیدی نمایانگر هسته مطالعات هستند و تحلیل هم‌رویدادی شبکه‌ای از مفاهیم تحقیقاتی را نشان می‌دهد (کالون[3] و همکاران، ۱۹۹۱؛ ون اک و والتمن، ۲۰۱٤) .به این طریق که، نرم‌افزار با بررسی اصطلاحات موجود در عنوان‌ها، چکیده‌ها و کلمات کلیدی، موضوعات اصلی و روابط آن‌ها را خوشه‌بندی کرده و ارائه می‌دهد. یافته‌ها به‌صورت نمودار شبکه‌ای نمایش داده می‌شوند که در آن اندازه گره‌ها بر اساس فرکانس کلمات کلیدی و ضخامت خطوط نمایانگر شدت وقوع هم‌زمان است (ون اک و والتمن، ۲۰۱٤). الگوریتم VOSviewer در خوشه‌بندی کلمات کلیدی از تکنیک‌های نرمال‌سازی و VOSبرای ترسیم و جایگذاری گره‌ها در فضای دو بعدی استفاده می‌کند؛ این الگوریتم هم‌چنین از روش‌های عدد و شمارش جزئی برای تعیین شدت هم‌رویدادی‌ها بهره می‌برد که ارتباطات قوی‌تر را برجسته‌تر می‌سازد (ون اک و والتمن، ۲۰۰۹؛ وان اک و همکاران، ۲۰۱۰). در گام آخر، نتیجه‌گیری و پیشنهادات بر اساس داده‌های تحلیل ارائه می‌شود.

یافته‌های پژوهش

1) روند انتشار مطالعات

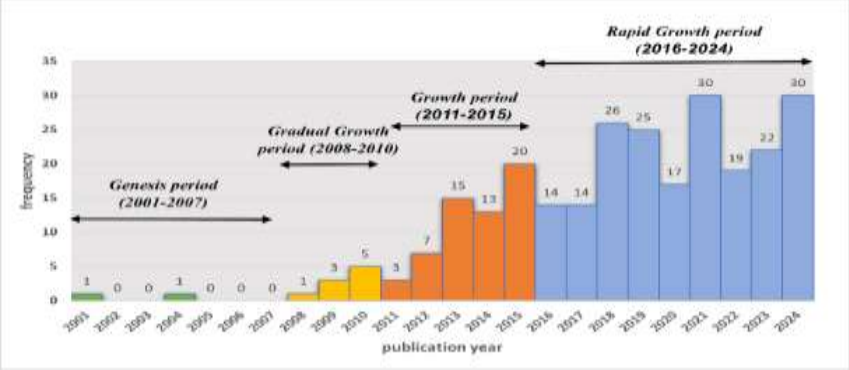

نمودار۱- روند انتشار مطالعات حوزه قلدری دانشگاهی از سال ۲۰۰۱-۲۰۲٤، منبع: محققان

[1] .Citation
[2] .Co-Occurrences
[3] .Callon

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

نمودار روند انتشار مطالعات در زمینه قلدری دانشگاهی نشان‌دهنده افزایش قابل توجه در تحقیقات این حوزه، به‌ویژه در سال‌های اخیر است. از سال ۲۰۰۱، ٢٦٦ مطالعه شناسایی شده است که در نمودار ترسیم گردیده است. روند این انتشارات با توجه به نقاط عطف، به چهار دوره تقسیم می‌شود: **(۱) دوره پیدایش :(2001-2007)** در این دوره، تعداد انتشارات بسیار اندک (۲ مطالعه) است و نشان‌دهنده آغاز تحقیقات در این موضوع می‌باشد؛ **(۲) دوره رشد ملایم :(2008-2010)** تعداد انتشارات از ۱ انتشار در سال ۲۰۰۸ به ۵ انتشار در ۲۰۱۰ افزایش یافته و مجموع انتشارات به ۹ عدد رسیده است، که نشان از افزایش توجه به این موضوع دارد؛ **(۳) دوره رشد:(2011-2015)** در این دوره، انتشارات از ۳ عدد در ۲۰۱۱ به ۲۰ عدد در ۲۰۱۵ افزایش یافته و مجموع انتشارات به ۵۸ عدد می‌رسد. این افزایش نشان‌دهنده توجه بیشتر جامعه علمی به موضوع قلدری دانشگاهی است؛ **(٤) دوره رشد سریع :(2016-2024)** تعداد انتشارات در این دوره بین ١٤ تا ۳۰ عدد در سال متغیر بوده و محققان کشورها در هر کدام از سالهای ۲۰۲۱ و ۲۰۲٤ با ۳۰ انتشار، اوج تحقیق را ثبت کرده‌اند. این دوره با مجموع ۱۹۷ مطالعه، نشان‌دهنده تحولی قابل توجه در توجه پژوهشگران به قلدری دانشگاهی است. بطورکلی، این تغییرات نشان می‌دهد که قلدری دانشگاهی به موضوعی قابل توجه در مطالعات علمی تبدیل شده و اهمیت آن روز به روز افزایش یافته است.

۲) کشورها، نویسندگان و مطالعات

کشورها: مطالعات مورد بررسی در این مطالعه مروری شامل انتشارات ۵۹ کشور است، که محققان اصلی از کشورهای ایالات‌متحده (N=73)، ترکیه(N=25) ، استرالیا(N=17) ، کانادا(N=17) ، انگلستان(N=15) ، اسپانیا(N=14) ، فلاند(N=13) ، چین (N=13) و پاکستان (N=11) بیشترین مقالات را دارند. کشورهای مالزی، استونی، ایرلند، عربستان سعودی، نروژ، اردن و آفریقای جنوبی نیز در این زمینه مشارکت قابل توجهی دارند. شایان ذکر است که این یافته‌ها بر اساس وابستگی نویسندگان بوده و لزوماً نشان‌دهنده تمرکز جغرافیایی آن‌ها نیست. از آنجا که میزان مشارکت در انتشارات نمی‌تواند نقش تأثیرگذاری بر ادبیات هر حوزه را به‌طور دقیق نمایان کند، این موضوع با تجزیه و تحلیل استنادی بر اساس استنادات به مقالات منتشر شده بررسی می‌شود. بر این اساس، تاثیرگذارترین کشورها تاکنون برحسب استناددهی، ایالات‌متحده آمریکا (C=1594)، ترکیه (C=491)، کانادا (C=403)، انگلستان (C=280)، اسپانیا (C=268)، استرالیا (C=260)، فنلاند (C=243) و یونان (C=190)، می‌باشد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

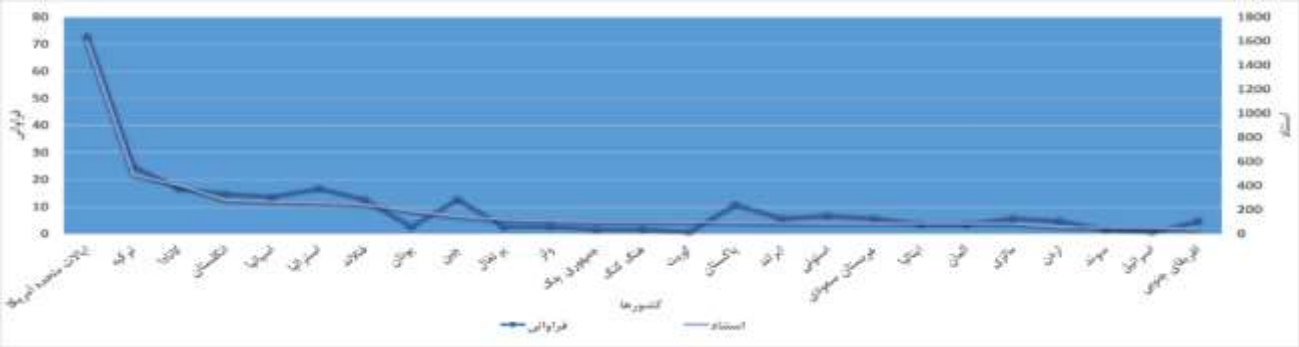

نمودار۲-نقش تاثیرگذاری کشورها در توسعه ادبیات حوزه مطالعاتی قلدری دانشگاهی برحسب تجزیه و تحلیل استنادی، منبع: محققان

این الگوهای مشارکت و تأثیرگذاری، صرفاً اعداد و ارقام نیستند، بلکه می‌توانند بازتابی از عوامل عمیق‌تر اجتماعی، فرهنگی و ساختاری در نظام‌های آموزش عالی کشورهای مختلف باشند .پیشتازی قابل توجه ایالات‌متحده آمریکا، هم از نظر تعداد انتشارات و هم استنادات، احتمالاً ناشی از چندین عامل کلیدی است :حجم عظیم نظام آموزش عالی این کشور، وجود بودجه‌های تحقیقاتی قابل توجه، فشار بالا برای انتشار در مجلات بین‌المللی، و سابقه طولانی‌تر در پرداختن به مسائل مربوط به محیط کار و دانشگاه از جمله آزار و قلدری. همچنین، زبان انگلیسی به‌عنوان زبان غالب علم و پایگاه‌های استنادی مورد استفاده WoS وScopus ، به طور طبیعی به پژوهشگران کشورهای انگلیسی‌زبان (مانند آمریکا، انگلیس، کانادا، استرالیا) مزیتی ذاتی می‌بخشد (حامل[1]، ۲۰۰۷؛ لیز و کری[2]، ۲۰۱۱). حضور پررنگ کشورهایی مانند ترکیه، اسپانیا و فنلاند در میان کشورهای پیشرو نیز شایان توجه است و می‌تواند دلایل متفاوتی داشته باشد. به عنوان مثال، تمرکز کشورهای اسکاندیناوی (مانند فنلاند) بر رفاه محیط کار و سلامت روانی-اجتماعی کارکنان ممکن است به پژوهش‌های بیشتر در زمینه قلدری دانشگاهی نیز تسری یافته باشد. در مورد ترکیه نیز، این مشارکت بالا می‌تواند نشان‌دهنده توجه فزاینده به مسائل اجتماعی در دانشگاه‌های این کشور در سال‌های اخیر، رشد جامعه دانشگاهی فعال در انتشار بین‌المللی، یا بازتاب چالش‌های خاص موجود در نظام آموزش عالی آن باشد که نیازمند بررسی‌های بیشتر و مطالعات زمینه‌ای است. همچنین، ممکن است وجود محققان پیشرو یا مراکز تحقیقاتی متمرکز بر این موضوع در برخی کشورها، باعث ایجاد خوشه‌های پژوهشی فعال و در نتیجه، افزایش انتشارات و استنادات شده باشد.

بنابراین، در حالی که این تحلیل کتاب‌سنجی، تصویری کمّی از بازیگران اصلی در عرصه جهانی پژوهش قلدری دانشگاهی ارائه می‌دهد، درک کامل دلایل این الگوها نیازمند تحلیل‌های کیفی است. این مطالعه، با شناسایی کشورهای پیشرو، می‌تواند نقطه آغازی برای چنین تحقیقات عمیق‌تری باشد.

[1] .Hamel
[2] .Lillis & Curry

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

نویسندگان: تا کنون 644 محقق به عنوان نویسنده در انتشار مطالعات این حوزه ادبیاتی مشارکت داشته‌اند و از این میان تاکنون ۸۲ نویسنده در این زمینه، دو مقاله و بیشتر از آن را، مشارکت و انتشار داده‌اند. پرتعدادترین آنان عبارتند از: کمپبل، مرلین[۱](N=9)؛ مری لاینن، متی[۲] (N=8)؛ هالیس، لیا[۳] (N=7)؛ کاوی، هلن[۴] (N=5)؛ مایرز، کری آن[۵] (N=5)؛ کیو، کریستی[۶] (N=5)؛ وایتفورد، کریستال[۷] (N=5)؛ نارو، رائول[۸] (N=4)؛ یوبرو، سانتیاگو[۹] (N=4) و سینکونن ، هانا مایجا[۱۰] (N=4).

مطالعات: با توجه به اطلاعات استنادی از ۲۶۶ مطالعه مورد بررسی از دو پایگاه wos و scopus، مطالعاتی که بیشترین استنادات را تاکنون دریافت کرده‌اند، به این صورت می‌باشد. دیلماک[۱۱] (۲۰۰۹) با مطالعه‌ای با عنوان « نیازهای روانشناختی به عنوان پیش بینی کننده قلدری سایبری: گزارش مقدماتی در مورد دانشجویان دانشگاه»، ۱۹۱ استناد دریافت کرده است. سلکی[۱۲] و همکاران (۲۰۱۵) نیزبا انتشار مطالعه‌ای با عنوان « قلدری سایبری، افسردگی و مشکل مصرف الکل در دانشجویان دختر»، ۱۸۰ استناد دریافت کرده‌اند. به ترتیب تا رتبه پنجم، آریکاک[۱۳] (۲۰۰۹) با مطالعه « نشانه‌شناسی روانپزشکی به عنوان پیش‌بینی‌کننده آزار سایبری در بین دانشجویان» و استناد ۱۶۰؛ کوکینوس[۱۴] و همکاران (۲۰۱۴) با مطالعه « قلدری سایبری: بررسی مشخصات روانشناختی دانشجویان دانشگاه» و استناد ۱۶۰؛ مک کی[۱۵] و همکاران (۲۰۰۸) با مطالعه « قلدری محل کار در دانشگاه: یک مطالعه کانادایی» و استناد ۱۵۹، پراستنادترین مطالعات این حوزه می‌باشند.

۳) خوشه های موضوعی

کلمات کلیدی، موضوع تحقیق را منعکس می‌کنند و حوزه مفهومی که به آن تعلق دارد را برجسته می‌کنند. تجزیه و تحلیل هم رویدادی از کلمات کلیدی، برای روشن کردن موضوعات کلیدی و ارتباط آنها در یک زمینه تحقیقاتی، استفاده می‌شود (کیم و سو[۱۶]، ۲۰۲۲). این بررسی سیستماتیک از تجزیه و تحلیل هم رویدادی نرم‌افزار VOSviewer برای شناسایی خوشه های موضوعی عمده قلدری دانشگاهی استفاده می‌کند. تجزیه و تحلیل هم رویدادی با در نظر گرفتن حداقل 3 دفعه تکرارکلمه کلیدی، 49 کلمه کلیدی را شناسایی کرد. در ادامه با استفاده

[1] .Campbell,marilyn
[2] .Merilainen, matti
[3] .Hollis, leah
[4] .Cowie, helen
[5] .Myers, carrie-anne
[6] .Koiv, kristi
[7] .Whiteford, chrystal
[8] .Navarro, raul
[9] .Yubero, santiago
[10] .sinkkonen, hanna-maija
[11] .Dilmac
[12] .Selkie
[13] .Aricak
[14] .Kokkinos
[15] .McKay
[16] .Kim & So

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

از ترتیب و پیوندهای موجود میان کلیدواژه‌ها، مفاهیمی که دارای ارتباط بیشتر و نزدیکی هستند، توسط نرم‌افزار شناسایی و خوشه‌بندی شدند. سه خوشه اصلی شناسایی شده با توجه به بهترین برچسب‌گذاری معنایی و توجه به گره‌های مرکزی خوشه‌ها، بدین شکل می‌باشد: (۱) قلدری دانشگاهی و محل کار، (۲) قلدری سایبری ، و (۳) قربانی شدن. در ادامه برحسب خوشه‌ها با توجه به مطالعات انجام شده بحث خواهد شد.

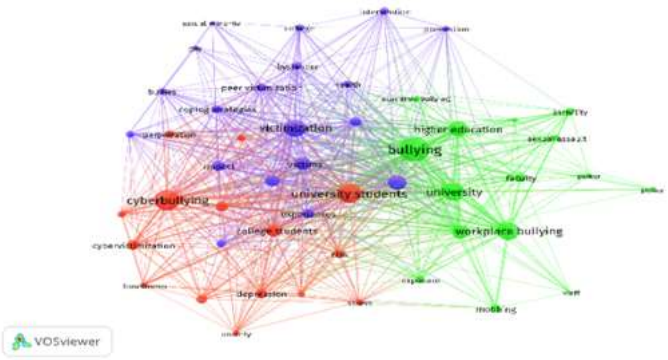

شکل۲–خروجی تحزیه و تحلیل هم رویدادی کلمات. اندازه گره متناسب با فرکانس کلمه کلیدی است. پیوندهای بین گره ها بیانگر کلمات کلیدی مورد استفاده با هم است. ضخامت خط متناسب با شدت وقوع همزمان است، منبع: محققان

خوشه سبز با ۱۵ کلمه کلیدی، پدیده «قلدری» در بافت «دانشگاه» را ارائه می‌دهد. این خوشه نه تنها بر «قلدری محل کار» تمرکز دارد، بلکه ابعاد مرتبطی چون «آزار و اذیت» ، «بی‌ادبی» ، «موبینگ» و حتی «تجاوز جنسی» را در بر می‌گیرد و به نقش‌آفرینان کلیدی مانند «هیات علمی» ، «کارکنان» و دانشجویان، و همچنین مفاهیم ساختاری مانند «قدرت» و «سیاست» اشاره دارد. کلمه کلیدی «قلدری» به وضوح به عنوان گره مرکزی عمل می‌کند و ارتباطات گسترده آن با سایر اصطلاحات در این خوشه و خوشه‌های دیگر، اهمیت محوری آن را نشان می‌دهد. (شکل ۲).

مضمون اصلی ۱: دانشگاه به مثابه محل کار و قلدری سازمانی: یکی از مضامین برجسته این خوشه، بررسی قلدری از دریچه دانشگاه به عنوان یک محیط کاری پیچیده است. کلمه کلیدی «قلدری محل کار» ارتباط تنگاتنگی با «دانشگاه»، «آموزش عالی»، «هیات علمی» و «کارکنان» برقرار می‌کند. این امر نشان می‌دهد که بخش قابل توجهی از تحقیقات، قلدری را نه فقط یک مشکل بین فردی، بلکه پدیده‌ای سازمانی می‌داند که تحت تأثیر ساختارها و فرهنگ دانشگاهی است. مطالعات اولیه مانند نلسون و لمبرت (۲۰۰۱) با رویکرد قوم‌نگاری، به بررسی تکنیک‌های عادی‌سازی قلدری توسط اساتید پرداختند و نشان دادند چگونه ساختارهای سازمانی و ارزش‌های نهادی می‌توانند مانع

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]
[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

شناسایی و مقابله مؤثر با این رفتارها شوند، که به نقش پنهان «سیاست»های سازمانی اشاره دارد. مطالعه لوئیس (۲۰۰٤) با تمرکز بر «شرم» ناشی از قلدری در میان مدرسان، به تعمیق درک از جنبه‌های روانشناختی و اجتماعی این پدیده در محیط دانشگاهی کمک کرد. تحقیقات بعدی مانند مک‌کی و همکاران (۲۰۰۸) نیز بر ماهیت سیستماتیک قلدری و هزینه‌های آن برای دانشگاه تأکید کردند. مطالعات مفهومی‌تر مانند زابرودسکا و همکاران (۲۰۱۱) و زاوادزکی و جنسن (۲۰۲۰) این پدیده را به تحولات نئولیبرالی در دانشگاه‌ها و افزایش فشارها و رقابت‌ها پیوند می‌زنند که می‌تواند زمینه‌ساز بروز رفتارهای قلدری شود و نشان‌دهنده تاثیر کلان «سیاست»های آموزشی بر روابط کاری است.

مضمون اصلی ۲: پویایی قدرت، نقش‌های سازمانی و اشکال مختلف قلدری: کلمات کلیدی «قدرت» و «سیاست» نقش محوری در درک دینامیک‌های قلدری در این خوشه دارند. تحقیقات نشان می‌دهند که قلدری اغلب در روابط سلسله مراتبی رخ می‌دهد، اما محدود به آن نیست. مطالعات بر روی نقش‌های سازمانی مختلف این موضوع را روشن می‌کنند:

هیات علمی: بخش بزرگی از تحقیقات بر تجربیات «هیات علمی» متمرکز است. مطالعاتی مانند مری‌لاینن و همکاران (2016, 2019a, 2019b) به بررسی شیوع، ویژگی‌ها و پیامدهای قلدری (مانند تأثیر بر عملکرد کاری) در میان اعضای هیات علمی در زمینه‌های فرهنگی مختلف (فنلاند، استونی) پرداخته‌اند. این تحقیقات نشان می‌دهند که چگونه جایگاه «هیات علمی» می‌تواند هم هدف قلدری از سوی مافوق یا همکاران باشد و هم در مواردی، منشأ آن.

کارکنان: تجربیات «کارکنان» دانشگاهی نیز مورد توجه بوده است (مثلاً مری‌لاینن و همکاران، ۲۰۱۹C؛ هاجنز و مک‌نامارا، ۲۰۱۹؛ سلیم و همکاران، ۲۰۲۱؛ بجلید و همکاران، ۲۰۲۲). این مطالعات به بررسی شیوع قلدری، واکنش‌های سازمانی، و ارتباط آن با تقاضاها و منابع شغلی می‌پردازند و نشان می‌دهند که کارکنان نیز در معرض آسیب‌پذیری ناشی از عدم توازن «قدرت» هستند.

مدیران و رهبران: حتی روسای دانشکده‌ها نیز می‌توانند هدف قلدری و «بی‌ادبی» قرار گیرند، همانطور که هفرنان و بوستتی (۲۰۲۱, ۲۰۲۳) نشان داده‌اند. این امر پیچیدگی «قدرت» و «سیاست» را در محیط دانشگاهی برجسته می‌کند، جایی که قلدری می‌تواند اشکال مختلفی مانند تضعیف جایگاه یا انتشار شایعات به خود بگیرد.

موبینگ: استفاده از اصطلاح «موبینگ» در برخی مناطق (مانند ترکیه، یامان، ۲۰۱۰؛ کیم و مک‌درموت، ۲۰۱۰) به نوع خاصی از قلدری گروهی و هماهنگ اشاره دارد که اغلب با هدف طرد یا حذف فرد از محیط کار صورت می‌گیرد و بر جنبه جمعی و سازمان‌یافته این رفتار تأکید دارد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

مضمون اصلی ۳: آسیب‌پذیری گروه‌های خاص و تقاطع هویت‌ها: این خوشه به وضوح نشان می‌دهد که تجربیات قلدری یکسان نیست و گروه‌های خاصی ممکن است به دلیل جایگاه اجتماعی یا هویتی خود، بیشتر در معرض خطر باشند.

زنان: کلمه کلیدی «زن» ارتباط مهمی با قلدری در دانشگاه دارد. مطالعاتی مانند گرو و پارسن (۲۰۱۷)، آگاروالا (۲۰۱۸) و هالیس (۲۰۲٤) به خشونت مبتنی بر جنسیت و «آزار و اذیت» جنسی به عنوان بخشی از تجربیات قلدری زنان هیات علمی پرداخته‌اند. این ارتباط، پیوند میان قلدری، نابرابری جنسیتی و سوءاستفاده از «قدرت» را برجسته می‌کند و نشان می‌دهد که «تجاوز جنسی» و «آزار و اذیت» می‌توانند در کنار یا به عنوان بخشی از الگوهای قلدری رخ دهند.

افراد دارای معلولیت و رنگین‌پوستان: تحقیقاتی مانند دالی (۲۰۱۸)، رید (۲۰۱۵)، گرین (۲۰۱۸) و هالیس (۲۰۱٦) به تجربیات قلدری در میان اعضای هیات علمی، کارکنان و دانشجویان دارای معلولیت و رنگین‌پوستان پرداخته‌اند. این مطالعات نشان می‌دهند که چگونه تبعیض‌های ساختاری و تعصبات می‌توانند با قلدری در هم تنیده شوند و تجارب منحصر به فردی از آزار و اذیت را برای این گروه‌ها ایجاد کنند.

مضمون اصلی ٤: قلدری در میان دانشجویان و سیاست‌های مقابله: اگرچه تمرکز اصلی خوشه بر جنبه «محل کار» است، اما قلدری در میان دانشجویان یا قلدری دانشجویان توسط دیگران نیز بخشی از این حوزه است. کولی‌شاو (۲۰۱۰) به خلأهای تحقیقاتی در این زمینه اشاره کرده و مطالعات بعدی (مانند سینکونن و همکاران، ۲۰۱٤؛ هریسون و همکاران، ۲۰۲۲؛ شر و همکاران، ۲۰۲۲؛ و والاس، ۲۰۲٤) به بررسی تجربیات دانشجویان، عوامل مؤثر (مانند ماکیاولیسم) و نیاز به حمایت پرداخته‌اند. همچنین، مطالعاتی بر لزوم تدوین و اجرای «سیاست»های ضد قلدری مؤثر در دانشگاه‌ها تأکید دارند (مری‌لاینن و همکاران، ۲۰۱۵؛ کمپبل، ۲۰۱۵؛ هریسون و همکاران، ۲۰۲۰؛ اسمیت و کوئل، ۲۰۱۸)، که نشان‌دهنده تلاش برای پاسخگویی نهادی به این مشکل است.

خوشه سبز به طور جامع پدیده قلدری در آموزش عالی را به عنوان یک مسئله پیچیده سازمانی، بین فردی و اجتماعی ترسیم می‌کند. این خوشه نشان می‌دهد که قلدری عمیقاً با ساختارهای «قدرت»، «سیاست»های سازمانی، نقش‌های مختلف (هیات علمی، کارکنان، دانشجو) و هویت‌های آسیب‌پذیر (زنان، اقلیت‌ها) در هم تنیده است. درک ارتباط بین مفاهیمی چون قلدری، موبینگ، آزار و اذیت و بی‌ادبی، و همچنین توجه به پیامدهای آن (مانند مشکلات سلامتی) و ضرورت سیاست‌گذاری مؤثر، برای مقابله با این پدیده مخرب در محیط‌های دانشگاهی ضروری است. مطالعات کلیدی ذکر شده، شواهد تجربی و مفهومی لازم برای درک این ابعاد مختلف را فراهم می‌کنند.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008800.1403.16.3.6.5]

خوشه قرمز با ۱۵ کلمه کلیدی، به طور مشخص بر پدیده «قلدری سایبری» در محیط دانشگاهی، به‌ویژه در میان «دانشجویان دانشگاه» و «دانشجویان کالج» ، تمرکز دارد. این خوشه، ابعاد مختلف این پدیده، از جمله عوامل زمینه‌ساز مانند «ویژگی‌های شخصیتی» و «خطر»، خود عمل «ارتکاب»، تجربه «قربانی شدن سایبری»و طیف وسیعی از پیامدهای روانی شامل تأثیر بر «سلامت روان»، «افسردگی»، «اضطراب»، «استرس» ، «تنهایی» و «عزت نفس» را پوشش می‌دهد. همچنین به نیاز به «مداخله» و نقش رشته «روانشناسی» در درک و مقابله با این معضل اشاره دارد (شکل۲).

مضمون اصلی ۱: قلدری سایبری به مثابه یک حوزه تحقیقاتی متمایز با تمرکز بر دانشجویان: «قلدری سایبری» به عنوان گره کانونی این خوشه عمل می‌کند و ارتباط تنگاتنگ آن با «دانشجویان دانشگاه/کالج» نشان‌دهنده تمرکز اصلی تحقیقات در این حوزه بر جمعیت دانشجویی است. شناسایی قلدری سایبری به عنوان یک خوشه مجزا، بیانگر اهمیت روزافزون این شکل خاص از قلدری در عصر دیجیتال و توجه ویژه پژوهشگران به آن است. مطالعات اولیه مانند دیلماچ (۲۰۰۹) و آریکاک (۲۰۰۹) به شیوع فزاینده و تأثیرات روانی این پدیده اشاره کرده و زمینه را برای تحقیقات بعدی فراهم آوردند. پژوهش‌هایی مانند کوکینوس و همکاران (۲۰۱٤)، توران و همکاران (۲۰۱۱)، واکر و همکاران (۲۰۱۱) و تایه (۲۰۲۳) نیز به طور خاص به بررسی تجربیات و ویژگی‌های دانشجویان درگیر در قلدری سایبری پرداخته‌اند و این تمرکز را تأیید می‌کنند.

مضمون اصلی ۲: پیامدهای عمیق بر سلامت روان و بهزیستی روانشناختی: یکی از برجسته‌ترین مضامین این خوشه، ارتباط قوی بین قلدری سایبری (اعم از ارتکاب یا قربانی شدن) و طیف وسیعی از مشکلات «سلامت روان» است. حضور همزمان کلمات کلیدی «افسردگی»، «اضطراب»، «استرس»، «تنهایی» و تأثیر بر «عزت نفس» در کنار «قربانی شدن سایبری»، نشان‌دهنده تمرکز تحقیقات بر سنجش و درک آسیب‌های روانی ناشی از این تجربیات است. مطالعات کلیدی در این زمینه شواهد محکمی ارائه می‌دهند: سلکی و همکاران (۲۰۱۵) و دامرا (۲۰۱۹) ارتباط با «افسردگی» را نشان داده‌اند؛ یوبرو و همکاران (۲۰۱۷) و کنبل و اوزنسوی (۲۰۱۹) به تأثیر بر «تنهایی» و «عزت نفس» پرداخته‌اند؛ علی و شهبدین (۲۰۲۲) بر پیامدهای کلی «سلامت روان» تأکید کرده‌اند و آپاریسی و همکاران (۲۰۲۳) ارتباط با «اضطراب» و «استرس» را برجسته ساخته‌اند. این مجموعه از تحقیقات، قلدری سایبری را نه تنها یک مشکل رفتاری، بلکه یک عامل خطر جدی برای بهزیستی روانشناختی دانشجویان معرفی می‌کند و نقش محوری «روانشناسی» در تحلیل این پیامدها را نشان می‌دهد.

مضمون اصلی ۳: عوامل پیش‌بینی‌کننده و انگیزه‌های ارتکاب قلدری سایبری: این خوشه صرفاً به قربانیان نمی‌پردازد، بلکه به عوامل مرتبط با «ارتکاب» قلدری سایبری نیز توجه دارد. کلمات کلیدی «ویژگی‌های شخصیتی» و «خطر» به بررسی پیش‌زمینه‌های فردی و موقعیتی اشاره

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

دارند که ممکن است احتمال درگیر شدن در رفتارهای قلدری سایبری را افزایش دهند. مطالعاتی مانند چلیک و همکاران (۲۰۱۲) و آکینجی و همکاران (۲۰۱۸) به نقش «ویژگی‌های شخصیتی» به عنوان پیش‌بینی‌کننده پرداخته‌اند. همچنین، تانریکولو و ادر–بکر (۲۰۲۱) به بررسی تـأثیر ویژگی‌های شخصیتی و انگیزه‌های «ارتکاب» پرداخته‌اند. درک این عوامل برای طراحی برنامه‌های «مداخله» پیشگیرانه بسیار حیاتی است.

مضمون اصلی ٤: گستره قلدری سایبری: فراتر از دانشجویان: اگرچه تمرکز اصلی بر دانشجویان است، اما مطالعات موجود نشان می‌دهنـد که قلدری سایبری به کارکنان و اعضای هیأت علمی نیز تسری یافته است. کوین و همکاران (۲۰۱۷) رابطه آن را با فشـار روانـی و رضـایت شغلی کارکنان بررسی کرده‌اند. نوآکس و نوآکس (۲۰۲۱)، یاربرو و همکاران (۲۰۲۳) و سالازار و همکاران (۲۰۲٤) به تجربیات، ادراکـات و پیامدهای قلدری سایبری در میان اعضای هیأت علمی پرداخته‌اند. این نشان می‌دهد که فضای دیجیتال، عرصه جدیدی برای بـروز رفتارهـای آزاردهنده در تمام سطوح دانشگاهی فراهم کرده است، هرچند کلمات کلیدی اصلی خوشه (مانند دانشجو) تمرکز غالب پژوهش‌ها را منعکس می‌کنند.

مضمون اصلی ٥: نیاز به مداخله، سیاست‌گذاری و راهبردهای مقابله: حضور کلمه کلیدی «مداخله» و مطالعات مـرتبط، بـر اهمیـت یـافتن راهکارهای مؤثر برای پیشگیری و مقابله با قلدری سایبری تأکید دارد. کراسلین و گلمن (۲۰۱٤) دیدگاه دانشجویان درباره راهبردهای مقابله و خدمات دانشگاهی را بررسی کرده‌اند. فاچر و همکاران (۲۰۱٥) با بررسی سیاست‌های دانشگاهی، خلأ توجه به بُعد سایبری را آشکار ساختند که نشان‌دهنده نیاز به به‌روزرسانی سیاست‌هاست. مطالعاتی مانند وونگ و همکاران (۲۰۱۸) که نقش جنسیت را بررسی می‌کنند، به درک بهتر پدیده برای طراحی «مداخله» کمک می‌کنند. تأکید سلیم و همکـاران (۲۰۲٤) بـر نیـاز بـه مداخلـه آموزشـی نیـز اهمیـت افـزایش آگـاهی و توانمندسازی دانشجویان را برجسته می‌سازد.

خوشه قرمز به وضوح حوزه تحقیقاتی مهم و رو به رشدی را در تقاطع فناوری، روانشناسی و آموزش عالی ترسیم می‌کند. این خوشـه نشـان می‌دهد که «قلدری سایبری» یک نگرانی جدی در محیط دانشگاهی، به‌ویژه برای «دانشجویان» است و پیامدهای قابـل تـوجهی بـر «سـلامت روان» آن‌ها دارد. ارتباط تنگاتنگ بین کلمات کلیدی نشان‌دهنده تمرکز پژوهش‌هـا بـر درک ماهیـت پدیـده، شناسـایی قربانیـان و عـاملان (و ویژگی‌های مرتبط با آن‌ها مانند «ویژگی‌های شخصیتی»)، سنجش آسیب‌های روانی («افسردگی»، «اضـطراب»، «اسـترس» و غیـره) و جسـتجو برای «مداخلات» مؤثر است. اگرچه دامنه آن به کارکنان و هیأت علمی نیز کشیده شده، تمرکز اصلی همچنان بر جمعیت دانشـجویی اسـت و نیاز مبرم به سیاست‌ها و برنامه‌های پیشگیرانه و حمایتی در دانشگاه‌ها را برجسته می‌سازد.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

خوشه آبی، با ۱۹ کلمه کلیدی، به طور مشخص بر ابعاد مختلف «قربانی شدن» در بافت قلدری دانشگاهی تمرکز دارد. این خوشه شامل اصطلاحاتی کلیدی مانند «قربانیان»، «قربانی شدن همتایان» ، «شیوع»، «رفتار»، «تأثیر»، «ادراکات»، «تجارب»، «استراتژی‌های مقابله‌ای»، «پیش‌بینی‌کننده‌ها»، نقش «تماشاگر»، نیاز به «مداخله» و «پیشگیری»، اهمیت «حمایت اجتماعی» و پیامدها بر «سلامتی» است. همچنین به گروه‌های خاصی مانند «همجنس‌بازان» و «اقلیت جنسی» و نقش‌آفرینان دیگر مانند «قلدرها» در محیط «کالج» اشاره دارد (شکل ۲).

مضمون اصلی ۱: قربانی شدن: «قربانی شدن» به وضوح به عنوان مفهوم کانونی این خوشه عمل می‌کند و به شدت با سایر اصطلاحات درون خوشه و همچنین با خوشه‌های دیگر (سبز و قرمز، مربوط به قلدری سنتی و سایبری) مرتبط است. موقعیت میانی این خوشه به طور مفهومی نشان می‌دهد که این خوشه به بررسی تجربه و پیامدهای قربانی شدن ناشی از هر دو شکل قلدری می‌پردازد و به عنوان پلی بین مطالعه خودِ عمل قلدری و تأثیرات آن عمل می‌کند. تحقیقات در این خوشه به سنجش «شیوع» قربانی شدن (دایگل و همکاران، 2018)، درک «تجارب» و «ادراکات» قربانیان (سوبا و همکاران، ۲۰۱۹؛ گارلند و همکاران، ۲۰۱۷) و بررسی «تأثیر» عمیق آن بر افراد می‌پردازد. مطالعاتی مانند بولینگ و همکاران (۲۰۱۰) بر اهمیت مطالعه قربانی شدن در محیط کار دانشگاه تأکید دارند و پژوهش‌هایی چون آیزپوروا و همکاران (۲۰۲۱) و یوبرو و همکاران (۲۰۲۳) ارتباط آن را با پریشانی روانی و بهزیستی ذهنی بررسی می‌کنند.

مضمون اصلی ۲: پیامدهای شدید قربانی شدن بر سلامت روان و نیاز به بررسی عمیق: ارتباط بین «قربانی شدن» و «سلامتی» (به ویژه سلامت روان) یک مضمون برجسته دیگر است. این خوشه نشان می‌دهد که تحقیقات فراتر از ثبت صرف تجربیات رفته و به پیامدهای جدی آن پرداخته‌اند. به طور خاص، مطالعاتی مانند لین و همکاران (۲۰۲۰)، لی و دو (۲۰۲٤) و چن و همکاران (۲۰۲٤) به بررسی ارتباط نگران‌کننده بین قربانی شدن (سنتی و سایبری) و افکار یا رفتارهای خودکشی در میان دانشجویان پرداخته‌اند. این یافته‌ها اهمیت حیاتی درک «تأثیر» قربانی شدن و لزوم «مداخله» و ارائه «حمایت اجتماعی» مؤثر را برجسته می‌سازند. این تحقیقات همچنین نقش «پیش‌بینی‌کننده‌ها» و عوامل واسطه‌گر (مانند مشکلات عاطفی یا ارتباط با طبیعت) را در این رابطه پیچیده بررسی می‌کنند.

مضمون اصلی ۳: آسیب‌پذیری مضاعف اقلیت‌های جنسی(LGBTQ) : بخش قابل توجهی از تحقیقات در این خوشه به طور خاص به تجربیات «قربانی شدن» در میان دانشجویان «اقلیت جنسی» اختصاص یافته است. این تمرکز نشان می‌دهد که این گروه به عنوان جمعیتی با «خطر» بالاتر برای تجربه قلدری و قربانی شدن در محیط دانشگاهی شناخته می‌شوند. مطالعات کلیدی مانند ونسلی و کمپبل (۲۰۱۲) به صراحت این خطر بالاتر را نشان داده‌اند. بحث پیرامون حادثه تایلر کلمنتی (اسمیت و همکاران، ۲۰۱۲؛ بایرز، ۲۰۱۳) تأثیر ویرانگر قلدری همجنس‌گراهراسانه و نقش «تماشاگران» را برجسته کرد. تحقیقات دیگر (سالی و دیاز، ۲۰۱۳؛ ریوز، ۲۰۱۵؛ کلارک، ۲۰۲۳) نیز به تعمیق

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

درک از چالش‌ها و «تجارب» منحصر به فرد این دانشجویان در مواجهه با قلدری و «قربانی شدن» کمک کرده‌اند. این تمرکز، تقاطع بین قلدری، هویت جنسی و تبعیض را آشکار می‌سازد.

مضمون اصلی ٤: پویایی نقش‌ها (قلدر، قربانی، تماشاگر) و راهبردهای مقابله و پیشگیری: این خوشه همچنین به درک نقش‌های مختلف درگیر در موقعیت‌های قلدری می‌پردازد: «قلدرها»، «قربانیان» و «تماشاگران». مایرز و کاوی (۲۰۱۳) به بررسی تجربی این نقش‌ها و ارائه راهکارهای «پیشگیری» پرداخته‌اند. جیوازولیاس و مالیکیوسی–لویزوس (۲۰۱۵) مشخصات «قلدرها» و «قربانیان» را بررسی کرده‌اند و گارلند و همکاران (۲۰۱۷) و سوبا و همکاران (۲۰۱۹) بر «ادراکات» نسبت به «قربانیان» و نقش «تماشاگران»، به‌ویژه در زمینه قلدری سایبری، تمرکز کرده‌اند. درک این پویایی‌ها برای طراحی «مداخلات» مؤثر ضروری است. علاوه بر این، کلمات کلیدی «استراتژی‌های مقابله‌ای» و «حمایت اجتماعی» نشان‌دهنده علاقه تحقیقاتی به چگونگی واکنش «قربانیان» به تجربیات خود و نقش منابع حمایتی در کاهش «تأثیر» منفی قلدری است. خوشه آبی با محوریت «قربانی شدن»، نقشی حیاتی در نقشه کلی تحقیقات قلدری در دانشگاه ایفا می‌کند. این خوشه نشان می‌دهد که پژوهش‌ها به طور گسترده به بررسی «شیوع»، «تجارب»، «ادراکات» و «تأثیر» قربانی شدن پرداخته‌اند، و ارتباط عمیق آن با پیامدهای منفی بر «سلامتی» روان را برجسته کرده‌اند. تمرکز ویژه بر آسیب‌پذیری دانشجویان «اقلیت جنسی» و همچنین تحلیل نقش‌های «قلدر»، «قربانی» و «تماشاگر»، ابعاد اجتماعی و روانشناختی پیچیده این پدیده را آشکار می‌سازد. در نهایت، این خوشه بر اهمیت حیاتی توسعه «استراتژی‌های مقابله‌ای» مؤثر، تقویت «حمایت اجتماعی» و اجرای برنامه‌های «مداخله» و «پیشگیری» هدفمند در محیط‌های «کالج» و دانشگاه تأکید دارد تا از «قربانیان» حمایت شده و چرخه قلدری شکسته شود. بنابراین، روند رو به رشد انتشار مطالعات قلدری دانشگاهی صرفاً یک افزایش عددی نیست، بلکه بازتابی از تکامل موضوعی این حوزه است. این تکامل از تمرکز اولیه بر قلدری محل کار (خوشه سبز)، به گسترش سریع تحقیقات در زمینه قلدری سایبری و پیامدهای روانی آن (خوشه قرمز)، و تعمیق درک از تجربیات قربانیان، به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر (خوشه آبی) رسیده است. دوره‌های رشد انتشارات با ظهور و بلوغ این خوشه‌های موضوعی و همچنین با افزایش مشارکت و احتمالاً تخصص‌یابی کشورهای پیشرو در این حوزه، ارتباط مستقیمی دارد. دوره اخیر رشد سریع، نشان‌دهنده اهمیت فراگیر این موضوع و تلاش گسترده جامعه علمی جهانی برای درک ابعاد مختلف آن و یافتن راهکارهای مؤثر است.

نتیجه‌گیری

این مطالعه با تحلیل کتاب‌سنجی حوزه قلدری دانشگاهی، تصویری چندوجهی از تکامل، ساختار موضوعی و چشم‌انداز جغرافیایی این حوزه تحقیقاتی رو به رشد ارائه می‌دهد. یافته‌ها نشان‌دهنده **افزایش قابل توجه انتشارات**، به‌ویژه در دوره رشد سریع (۲۰۱٦–۲۰۲٤) است.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.2008800.1403.16.3.6.5]

این رشد کمی صرفاً عددی نیست، بلکه بازتابی از بلوغ و تنوع تحقیقات است که با ظهور و تعمیق مضامین کلیدی شناسایی‌شده در خوشه‌ها همبستگی دارد: از ریشه‌های اولیه در قلدری محل کار و پویایی‌های سازمانی (خوشه سبز)، به گسترش سریع تحقیقات پیرامون قلدری سایبری و پیامدهای عمیق آن بر سلامت روان دانشجویان (خوشه قرمز)، و در نهایت، به درک دقیق‌تر تجربیات قربانی شدن، به‌ویژه در میان گروه‌های آسیب‌پذیر، و نیاز به راهبردهای مقابله و پیشگیری (خوشه آبی). این تکامل موضوعی نشان می‌دهد که جامعه علمی به طور فزاینده‌ای به ابعاد پیچیده قلدری در محیط‌های آموزش عالی توجه نشان می‌دهد. با این حال، تحلیل بازیگران کلیدی نشان می‌دهد که این رشد عمدتاً توسط تعداد محدودی از کشورها، به‌ویژه ایالات‌متحده آمریکا و سایر کشورهای عمدتاً غربی، هدایت می‌شود. این تمرکز جغرافیایی، ضمن نشان دادن پیشگامی این کشورها، یک شکاف مهم در درک جهانی این پدیده ایجاد می‌کند. عدم مشارکت یا مشارکت اندک بسیاری از کشورها، از جمله ایران (که ممکن است بخشی از آن به دلیل انتشار در نشریات داخلی بدون نمایه بین‌المللی باشد)، به این معناست که تجربیات و زمینه‌های فرهنگی متنوع نادیده گرفته می‌شوند.

از مجموع ۱۹۵ کشور موجود در جهان، تنها محققان ۵۹ کشور در این حوزه به‌صورت فعال حضور دارند. سازمان یونسکو، به‌عنوان نهاد آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد، می‌تواند با توجه به تجارب موفقش در زمینه مباحث قلدری در محیط‌های مدرسه، با استفاده از شبکه جهانی دانشگاه‌های یونسکو، که به تقویت همکاری و تبادل تجارب بین دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی در سطح جهانی اختصاص دارد، به افزایش آگاهی و مشارکت در این موضوع کمک کند. این نهاد می‌تواند با برگزاری سمینارها، کارگاه‌های آموزشی و سایر فعالیت‌ها، زمینه مشارکت محققان از کشورهای مختلف را فراهم آورد و با ایجاد گفتمانی وسیع‌تر، ابعاد ناشناخته این حوزه مورد بررسی قرار بگیرد. اینجاست که توجه به تفاوت‌های فرهنگی، اهمیت حیاتی می‌یابد. قلدری پدیده‌ای است که تعریف، ادراک، بروز و مدیریت آن می‌تواند به شدت تحت تأثیر هنجارها و ساختارهای فرهنگی باشد. به عنوان مثال، ممکن است اشکال غیرمستقیم پرخاشگری یا موبینگ گروهی در فرهنگ‌های جمع‌گراتر (مانند برخی کشورهای آسیایی) شایع‌تر باشد، در حالی که قلدری مستقیم یا فردی در فرهنگ‌های فردگراتر غربی بیشتر مورد توجه قرار گیرد. همچنین، عواملی مانند سلسله مراتب قدرت، تابوهای اجتماعی پیرامون گزارش‌دهی، یا استراتژی‌های مقابله‌ای ترجیحی (مانند تأکید بر حفظ آبرو) می‌توانند در زمینه‌های فرهنگی مختلف متفاوت باشند. درک این تفاوت‌ها برای توسعه نظریه‌های جامع‌تر و طراحی مداخلات مؤثر و زمینه‌مند ضروری است و تحلیل حاضر، نیاز مبرم به تحقیقات بیشتر در زمینه‌های فرهنگی غیرغربی را برجسته می‌سازد. پیشنهاد به‌کارگیری ظرفیت نهادهای بین‌المللی مانند یونسکو برای تسهیل این همکاری و گفتگوی جهانی، همچنان پابرجاست.

خوشه‌های موضوعی شناسایی‌شده، نقشه راه ارزشمندی برای محققان، سیاست‌گذاران و مدیران دانشگاهی، به‌ویژه در کشورهایی مانند ایران که نیاز به توجه بیشتر به این حوزه دارند، فراهم می‌کنند. تمرکز بر مضامینی چون پویایی‌های قدرت در محیط کار دانشگاهی،

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

آسیب‌پذیری دانشجویان در فضای مجازی، تجربیات گروه‌های خاص، و اثربخشی مداخلات، می‌تواند به پر کردن شکاف‌های موجود و توسعه راهکارهای بومی کمک کند. در نهایت، می‌توان گفت که اگرچه صدای ناقوس خطر قلدری دانشگاهی در سطح جهانی به صدا درآمده و حجم تحقیقات رو به افزایش است، اما راه برای رسیدن به درک کامل و جهانی این پدیده و به‌ویژه برای توسعه راهکارهای مؤثر و حساس به فرهنگ در تمام نقاط جهان، همچنان طولانی است. این حوزه نیازمند کنشگری مطالعاتی و عملیاتی مستمر و گسترده‌تر، با تأکید بر همکاری‌های بین‌المللی و توجه ویژه به زمینه‌های فرهنگی متنوع، برای مقابله با این پدیده مخرب و ایجاد محیط‌های دانشگاهی امن‌تر و سالم‌تر برای همگان است.

Resources

- Abdul Rahman, N. S., Sahabudin, N. A., Phon, D. N. E., Ab Razak, M. F., & Raffei, A. F. M. (2023, August). Factors Affecting Cyberbullying Behaviours Among University Students: A Review. In *2023 IEEE 8th International Conference On Software Engineering and Computer Systems (ICSECS)* (pp. 342-346). IEEE.
- Adams, A., & Crawford, N. (1992). *Bullying at work: how to confront and overcome it*. London, UK: Virago Press.
- Agarwala, T. (2018). Bullying and career consequences in the academy: Experiences of women faculty. In *Research handbook of diversity and careers* (pp. 241-255). Edward Elgar Publishing.
- Aizpurua, E., Caravaca-Sánchez, F., & Stephenson, A. (2021). Victimization Status of Female and Male College Students in Spain: Prevalence and Relation to Mental Distress . *Journal of Interpersonal Violence*, *36*(11-12), 4988-5010.
- Akinci, Z., Yurcu, G., & Ekin, Y. (2018). Relationships between Student Personality Traits, Mobbing, and Depression within the Context of Sustainable Tourism Education: The Case of a Faculty of Tourism. *Sustainability (Switzerland)*, *10*(10), 23.
- Albort-Morant, G., & Ribeiro-Soriano, D. (2016). A bibliometric analysis of international impact of business incubators. *Journal of Business Research*, *69*(5), 1775-1779.
- Ali, S. I., & Shahbuddin, N. B. (2022). The Relationship between Cyberbullying and Mental Health among University Students . *Sustainability (Switzerland)*, *14*(11).
- Aparisi, D., Delgado, B., & Bo, R. M. (2023). Latent profiles of cyberbullying among university students and its relationship with social anxiety and aggressiveness. *Education and Information Technologies*, *28*(10), 13269-13285.
- Aricak, O. T. (2009). Psychiatric Symptomatology as a Predictor of Cyberbullying among University Students. *Eurasian Journal of Educational Research*, *8*(34), 167-184.
- Benckendorff, P. & Zehrer, A. (2013). A network analysis of tourism research. *Annals of Tourism Research,* 43, 121-149.
- Benckendorff, P. (2009). Themes and trends in Australian and New Zealand tourism research: A social network analysis of citations in two leading journals (1994–2007). *Journal of Hospitality and Tourism Management*, *16*(1), 1-15.
- Bjaalid, G., Menichelli, E., & Liu, D. A. (2022). How Job Demands and Resources Relate to Experiences of Bullying and Negative Acts among University Employees. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *19*(14), 15 .
- Bowling, N. A., Beehr, T. A., Bennett, M. M., & Watson, C. P. (2010). Target personality and workplace victimization: A prospective analysis. *Work and Stress*, *24*(2), 140-158, Article Pii 923454718.
- Byers, D. S. (2013). "Do They See Nothing Wrong With This?": Bullying, Bystander Complicity, and the Role of Homophobic Bias in the Tyler Clementi Case. *Families in Society-the Journal of Contemporary Social Services*, *94*(4), 251-258.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

- Callon, M., Courtial, J. P. & Laville, F. (1991). Co-word analysis as a tool for describing the network of interactions between basic and technological research: The case of polymer chemsitry. *Scientometrics*, 22(1), 155-205.
- Campbell, M. (2015). Policies and procedures to address bullying at australian universities. In *Bullying Among University Students: Cross-National Perspectives* (pp. 157-171). Taylor and Francis.
- Çelik, S., Atak, H., & Erguzen, A. (2012). The Effect of Personality on Cyberbullying among University Students in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, *12*(49), 129-150.
- Chen, F., Li, I. Y., Ling, C., & Zou, H. (2024). The effect of cyberbullying victimization, traditional bullying victimization and suicidal ideation among college students: do specific affective problems play a mediate role? . *BMC Psychology*, *12*(1).
- Clark, M., Kan, U., Tse, E. J., & Green, V. A. (2023). Identifying effective support for sexual minority university students who have experienced bullying. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*, *35*(2), 241-257.
- Cobo, M. J., López- Herrera, A. G., Herrera- Viedma, E. & Herrera, F. (2011). Science mapping software tools: Review, analysis, and cooperative study among tools. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(7), 1382-1402.
- Coleyshaw, L. (2010). The power of paradigms: a discussion of the absence of bullying research in the context of the university student experience. *Research in Post-Compulsory Education*, *15*(4), 377-386.
- Cowie, H., & Myers, C. A. (2014). Bullying amongst University Students in the UK. *International Journal of Emotional Education*, *6*(1), 66-75.
- Coyne, I., Farley, S., Axtell, C., Sprigg, C., Best, L., & Kwok, O. (2017). Understanding the relationship between experiencing workplace cyberbullying, employee mental strain and job satisfaction: a dysempowerment approach. *International Journal of Human Resource Management*, *28*(7), 945-972.
- Crosslin, K., & Golman, M. (2014). "Maybe you don't want to face it" - College students' perspectives on cyberbullying. *Computers in Human Behavior*, *41*, 14-20.
- Daigle, L. E., Hoffman, C. Y., & Johnson, L. M. (2018). The Extent and Risk of Violent Victimization Among International College Students Enrolled in the United States: A Gendered Analysis . *Journal of Interpersonal Violence*, *33*(19), 3053-3073.
- Dali, K. (2018). The right to be included Ensuring the inclusive learning and work environment for people with disabilities in academia. *Information and Learning Sciences*, *119*(9-10), 486-513.
- Damra, J. K. (2019). Abusing other behind the screens: Depression outcomes [Article]. *Journal of Institutional Research South East Asia*, *17*(2), 33-46.
- Dilmaç, B. (2009). Psychological Needs as a Predictor of Cyber bullying: a Preliminary Report on College Students. *Kuram ve Uygulamada Egitim Bilimleri*, *9*(3), 1307-1325.
- Ding, X., & Yang, Z. (2022). Knowledge mapping of platform research: a visual analysis using VOSviewer and CiteSpace. *Electronic Commerce Research*, 1-23.
- Einarsen, S., Hoel, H., & Notelaers, G. (2009). Measuring exposure to bullying and harassment at work: Validity, factor structure and psychometric properties of the Negative Acts Questionnaire-Revised. *Work & Stress*, *23*(1), 24–44.
- Faucher, C., Jackson, M., & Cassidy, W. (2015). When Online Exchanges Byte: An Examination of the Policy Environment Governing Cyberbullying at the University Level. *Canadian Journal of Higher Education*, *45*(1), 102-121.
- Gadelha, M. D. S. V., Santos, R. L. M., do Nascimento Ferreira, M. E., Costa, D. O., Araújo, M. L., & Roque, J. I. B. (2019). Bullying nas instituições de ensino superior: revisão sistemática/bullying in higher education institutions: systematic review. *ID on line. Revista de psicologia*, *13*(44), 357-373.
- Garland, T. S., Policastro, C., Richards, T. N., & Miller, K. S. (2017). Blaming the Victim: University Student Attitudes Toward Bullying. *Journal of Aggression Maltreatment & Trauma*, *26*(1), 69-87.
- Giovazolias, T., & Malikiosi-Loizos, M. (2015). Bullying at greek universities: An empirical study. In *Bullying Among University Students: Cross-National Perspectives* (pp. 110-126). Taylor and Francis.
- Gómez-Galán, J., Lázaro-Pérez, C., & Martínez-López, J. Á. (2021). Trajectories of victimization and bullying at university: Prevention for a healthy and sustainable educational environment. *Sustainability*, 13(6), 16.
- Green, B. (2018). A Qualitative Investigation of Bullying of Individuals with Disabilities on a College Campus. *Journal of Postsecondary Education and Disability*, *31*(2), 135-147.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

- Growe, R., & Person, W. A. (2017). Toxic Workplace Environment and Its Impact on Women Professors in the United States: The Imperative Need for Therapeutic Jurisprudence Practices in Higher Education. In *Therapeutic Jurisprudence and Overcoming Violence against Women* (pp. 182-197). Igi Global.
- Hall, C. M. (2011). Publish and perish? Bibliometric analysis, journal ranking and the assessment of research quality in tourism. *Tourism management*, *32*(1), 16-27.
- Hamel, R. E. (2007). The dominance of English in the international scientific periodical literature and the future of language use in science. Aila Review, 20(1), 53-71.
- Harrison, E. D., Fox, C. L., & Hulme, J. A. (2020). Student anti-bullying and harassment policies at UK universities. *Journal of Higher Education Policy and Management*, *42*(5), 547-562.
- Harrison, E. D., Hulme, J. A., & Fox, C. L. (2022). A Thematic Analysis of Students' Perceptions and Experiences of Bullying in UK Higher Education. *Europes Journal of Psychology*, *18*(1), 53-69.
- Heffernan, T., & Bosetti, L. (2021). Incivility: the new type of bullying in higher education. *Cambridge Journal of Education*, *51*(5), 641-652.
- Heffernan, T., & Bosetti, L. (2023). University bullying and incivility towards faculty deans . *International Journal of Leadership in Education*, *26*(4), 604-623.
- Hodgins, M., & McNamara, P. M. (2019). An Enlightened Environment? Workplace Bullying and Incivility in Irish Higher Education. *SAGE Open*, *9*(4), 13 .
- Hodgins, M., Kane, R., Itzkovich, Y., & Fahie, D. (2024). Workplace Bullying and Harassment in Higher Education Institutions: A Scoping Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, *21*(9), 1173.
- Hollis, L. P. (2016). Color outside the lines: The impact of workplace bullying on people of color working in community colleges. In *Diversity in Higher Education* (Vol. 18, pp. 49-64). Emerald Group Publishing Ltd.
- Hollis, L. P. (2024). In the Room, but no Seat at the Table: Mixed Methods Analysis of HBCU Women Faculty and Workplace Bullying. *Journal of Education-Us*, *204*(1), 92-106.
- Kanbul, S., & Ozansoy, K. (2019). Determination of Cyber Bullying, Cyber Victimization, Cyber Sensitivity and Virtual Loneliness of Students and their Relationships. *Tem Journal-Technology Education Management Informatics*, *8*(4), 1359-1365.
- Kanwal, H., & Jami, H. (2019). Exploring modes, strategies, and psychosocial consequences of cyberbullying perpetration and victimization among university students . *Pakistan Journal of Psychological Research*, *34*(4), 787-817.
- Keashly, L., & Neuman, J. H. (2010). Faculty experiences with bullying in higher education: Causes, consequences, and management. *Administrative Theory & Praxis*, *32*(1), 48-70.
- Keim, J., & McDermott, J. C. (2010). Mobbing: Workplace violence in the academy. *Educational Forum*, *74*(2), 167-173.
- Kokkinos, C. M., Antoniadou, N., & Markos, A. (2014). Cyber-bullying: An investigation of the psychological profile of university student participants. *Journal of Applied Developmental Psychology*, *35*(3), 204-214.
- Leung, X. Y., Sun, J. & Bai, B. (2017). Bibliometrics of social media research: A co-citation and co-word analysis. *International Journal of Hospitality Management*, 66, 35-45.
- Lewis, D. (2004). Bullying at work: the impact of shame among university and college lecturers. *British Journal of Guidance & Counselling*, *32*(3), 281-299.
- Leymann, H. (1990). Mobbing and psychological terror at workplaces. *Violence and victims*, *5*(2), 119-126.
- Li, Y., & Du, G. (2024). CYBERBULLYING VICTIMIZATION AND SUICIDAL IDEATION AMONG COLLEGE STUDENTS: THE MODERATING EFFECT OF NATURE CONNECTEDNESS . *Behavioral Psychology/ Psicologia Conductual*, *32*(3), 523-540.
- Lillis, T., & Curry, M. J. (2011). Academic writing in a global context: The politics and practices of publishing in English. J Bus Tech Commun, 22, 179-198
- Lin, M. Y., Wolke, D., Schneider, S., & Margraf, J. (2020). Bullying History and Mental Health In University Students: The Mediator Roles of Social Support, Personal Resilience, and Self-Efficacy. *Frontiers in Psychiatry*, *10*, 9.
- Lund, E. M., & Ross, S. W. (2017). Bullying perpetration, victimization, and demographic differences in college students: A review of the literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, *18*(3), 348-360.
- McKay, R., Arnold, D. H., Fratzl, J., & Thomas, R. (2008). Workplace Bullying In Academia: A Canadian Study. *Employee Responsibilities and Rights Journal*, *20*(2), 77-100.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

- Meriläinen, M., & Koiv, K. (2019 a). Theoretical Dimensions of Bullying and Inappropriate Behaviour among Faculty Members. *Scandinavian Journal of Educational Research*, *63*(3), 378-392.
- Meriläinen, M., Käyhkö, K., Koiv, K., & Sinkkonen, H. M. (2019 c). Academic bullying among faculty personnel in Estonia and Finland. *Journal of Higher Education Policy and Management*, *41*(3), 241-261.
- Meriläinen, M., Kõiv, K., & Honkanen, A. (2019 b). Bullying effects on performance and engagement among academics. *Employee Relations: The International Journal*, *41*(6), 1205-1223.
- Meriläinen, M., Puhakka, H., & Sinkkonen, H. M. (2015). Students' suggestions for eliminating bullying at a university. *British Journal of Guidance & Counselling*, *43*(2), 202-215.
- Meriläinen, M., Sinkkonen, H. M., Puhakka, H., & Käyhkö, K. (2016). Bullying and inappropriate behaviour among faculty personnel. *Policy Futures in Education*, *14*(6), 617-634.
- Misawa, M. (2015). Cuts and bruises caused by arrows, sticks, and stones in academic theorizing three types of racist and homophobic bullying in adult and higher education. *Adult learning*, 26(1), 6-13.
- Myers, C. A., & Cowie, H. (2013). University students′ views on bullying from the perspective of different participant roles. *Pastoral Care in Education*, *31*(3), 251-267.
- Namie, G. (2003). Workplace bullying: Escalated incivility. *Ivey business journal*, *68*(2), 1-6.
- Nelson, E. D., & Lambert, R. D. (2001). Sticks, stones and semantics: The ivory tower Bully's vocabulary of motives . *Qualitative Sociology*, *24*(1), 83-106.
- Noakes, T., & Noakes, T. (2021). Distinguishing online academic bullying: identifying new forms of harassment in a dissenting Emeritus Professor's case. *Heliyon*, *7*(2).
- Olweus, D. (1978). Aggression in the schools: Bullies and whipping boys. *Hemisphere Pub*.
- Otte, E., & Rousseau, R. (20۰۲). Social network analysis: a powerful strategy, also for the information sciences. *Journal of Information Science*, *28*(6), 441–453.
- Pörhölä, M., Almonkari, M., & Kunttu, K. (2019). Bullying and social anxiety experiences in university learning situations. *Soc Psychol Educ*, *22*, 723–742.
- Prevost, C., & Hunt, E. (2018). Bullying and mobbing in academe: a literature. *European Scientific Journal*, *14*(8), 15
- Qiao, B. (2018), *Educator-targeted bullying: Cross-cultural perspective. (Master's Thesis).* ProQuest Digital Thesis.
- Rayner, C. (1997). The incidence of workplace bullying. *JOURNAL OF COMMUNITY & APPLIED SOCIAL PSYCHOLOGY*, *7*(3), 199-208.
- Reid, D. P. (2015). From being bullied to being accepted: The lived experiences of a student with Asperger's enrolled in a Christian university. *International Journal of Christianity & Education*, *19*(3), 240-259.
- Rivers, I. (2015). Homophobic and transphobic bullying in universities. In *Bullying Among University Students: Cross-National Perspectives* (pp. 48-60). Taylor and Francis. Salazar, L. R., Weiss, A., Yarbrough, J. W., & Sell, K. M. (2024). Cyberbullying of university faculty: An examination of prevalence, coping, gender, and personality factors . *Computers in Human Behavior*, *155*.
- Saleem, Q. U., Ali, A. F., Ashiq, M., & Rehman, S. U. (2021). Workplace harassment in university libraries: A qualitative study of female Library and Information Science (LIS) professionals in Pakistan. *Journal of Academic Librarianship*, *47*(6), 10.
- Saleem, S., Khan, N. F., Zafar, S., & Ahmed, M. (2024). Design and evaluation of TPB based anti-bullying intervention for university students . *Multimedia Tools and Applications*.
- Sallee, M. W., & Diaz, C. R. (2013). Sexual Harassment, Racist Jokes, and Homophobic Slurs: When Bullies Target Identity Groups. In *Workplace Bullying in Higher Education* (pp. 41-59).
- Selkie, E. M., Kota, R., Chan, Y. F., & Moreno, M. (2015). Cyberbullying, depression, and problem alcohol use in female college students: A multisite study . *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, *18*(2), 79-86.
- Shaikh, F. B., Rehman, M., & Amin, A. (2020). Cyberbullying: A systematic literature review to identify the factors impelling university students towards cyberbullying. *IEEE Access*, *8*, 148031-148051.
- Sher, K., Khan, M. J., & Mushtaq, R. (2022). Machiavellianism and Bullying Among University Students: Moderating Role of Emotion Regulation . *Pakistan Journal of Psychological Research*, *37*(3), 365-379.
- Sinkkonen, H. M., Puhakka, H., & Meriläinen, M. (2014). Bullying at a university: students' experiences of bullying. *Studies in Higher Education*, *39*(1), 153-165.
- Smith, F. L. M., & Coel, C. R. (2018). Workplace bullying policies, higher education and the First Amendment: Building bridges not walls . *First Amendment Studies*, *52*(1-2), 96-111.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]

- Sobba, K. N., Prochaska, B. F., Radu, M. B., Gass, W. M., & Glidden, M. D. (2019). College students' perceptions of cyberbullying on a nontraditional campus: An assessment of victims and witnesses. *International Journal of Law Crime and Justice*, *57*, 116-125.
- Sperry, L. (2009). Mobbing and bullying: The influence of individual, work group, andorganizational dynamics on abusive workplace behavior. *Consulting Psychology Journal: Practice and Research, 61*(3), 190-201.
- Tanrikulu, I., & Erdur-Baker, O. (2021). Motives Behind Cyberbullying Perpetration: A Test of Uses and Gratifications Theory. *Journal of Interpersonal Violence*, *36*(13-14), NP6699-NP6724.
- Tayeh, Q. (2023). Prevalence of cyberbullying among Jordanian university students . *Perspektivy Nauki i Obrazovania*, *66*(6), 174-191.
- Turan, N., Polat, O., Karapirli, M., Uysal, C., & Turan, S. G. (2011). The new violence type of the era: Cyber bullying among university students Violence among university students. *Neurology Psychiatry and Brain Research*, *17*(1), 21-26.
- Ur Rehman, F, Javed, F., Khan, A., Nawaz, T., & Hyder, S. (2015). Determining the effects of mobbing on organizational commitment: a case of educational sector in Pakistan. *Journal of Education and Practice, 6*(22), *101-105*.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2009). How to normalize cooccurrence data? An analysis of some well-known similarity measures. Journal of the American society for information science and technology, 60(8), 1635-1651.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. scientometrics, 84(2), 523-538.
- Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2014). Visualizing bibliometric networks. In *Measuring scholarly impact: Methods and practice* (pp. 285-320). Cham: Springer International Publishing.
- Walker, C. M., Sockman, B. R., & Koehn, S. (2011). An Exploratory Study of Cyberbullying with Undergraduate University Students. *TechTrends*, *55*(2), 31-38.
- Wallace, W. C. (2024). Student on student bullying in higher education: case studies from Trinidad and Tobago. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, *37*(7), 2129-2143.
- Watts, L. K., Wagner, J., Velasquez, B., & Behrens, P. I. (2017). Cyberbullying in higher education: A literature review. *Computers in human behavior*, *69*, 268-274.
- Wensley, K., & Campbell, M. (2012). Heterosexual and Nonheterosexual Young University Students' Involvement in Traditional and Cyber Forms of Bullying. *Cyberpsychology Behavior and Social Networking*, *15*(12), 649-654.
- Wong, R. Y. M., Cheung, C. M. K., & Xiao, B. (2018). Does gender matter in cyberbullying perpetration? An empirical investigation. *Computers in Human Behavior*, *79*, 247-257.
- Yaman, E. (2010). Perception of faculty members exposed to mobbing about the organizational culture and climate. *Educational Sciences: Theory and Practice*, *10*(1), 567-578.
- Yarbrough, J. R. W., Sell, K., Weiss, A., & Salazar, L. R. (2023). Cyberbullying and the Faculty Victim Experience: Perceptions and Outcomes . *International Journal of Bullying Prevention*.
- Ye, Z., Zhang, B., Liu, Y., Zhang, J., Wang, Z., & Bi, H. (201۴). A bibliometric investigation of research trends on sulfate removal. *Desalination and Water Treatment*, *52*(31–33), 6040–6049.
- Yubero, S., de las Heras, M., Navarro, R., & Larrañaga, E. (2023). Relations among chronic bullying victimization, subjective well-being and resilience in university students: a preliminary study. *Current Psychology*, *42*(2), 855-866.
- Yubero, S., Navarro, R., Elche, M., Larrañaga, E., & Ovejero, A. (2017). Cyberbullying victimization in higher education: An analysis of its association with social and emotional Spanish students. *Computers in Human Behavior*, *75*, 439-449.
- Zabrodska, K., Linnell, S., Laws, C., & Davies, B. (2011). Bullying as Intra-active Process in Neoliberal Universities. *Qualitative Inquiry*, *17*(8), 709-719.
- Zapf, D., Einarsen, S., Hoel, H., & Vartia, M. (2003). Empirical findings on bullying in the workplace. In S. Einarsen, H. Hoel, D. Zapf, & C. L. Cooper .(Eds.). *Bullying and emotional abuse in the workplace: International perspectives in research and practice* (pp. 103-126). London, UK: Taylor Francis.
- Zawadzki, M., & Jensen, T. (2020). Bullying and the neoliberal university: A co-authored autoethnography. *Management Learning, 51*(4), 398-413.
- Zupic, I., & Čater, T. (2015). Bibliometric methods in management and organization. *Organizational research methods*, *18*(3), 429-472.

[Downloaded from ihej.ir on 2026-11-27]

[DOR: 20.1001.1.20088000.1403.16.3.6.5]